

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету з питань інтеграції України

до Європейського Союзу

4 листопада 2024 року

Веде засідання голова Комітету КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ І.О.

ГОЛОВУЮЧА. Панове, вітаю. Дуже рада, що ми сьогодні розпочинаємо чергове засідання Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу в такому розширеному складі.

Я дуже дякую колегам головам комітетів, що долучилися, дуже дякую колегам головам підкомітетів, що долучилися. Дякую першому віцеспікеру панові Корнієнкові, який у нас якраз на рівні Верховної Ради координує євроінтеграційний процес. Очевидно, дуже вдячна пані віцепрем'єрці – міністерці юстиції пані Ользі Стефанішиній і шановній пані послу пані Матерновій.

Я думаю, що ми з вами сьогодні розпочнемо цю роботу. Насправді ми маємо проголосувати за порядок денний колегами членами комітету, тому вже ви дозволите нам зробити цю історію. Нас небагато тут на місці, але я думаю, що в нас є колеги онлайн. От в нас є рівно, якраз нас достатньо для того, щоб проголосувати.

Тому я звертаюся зараз до членів Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу: чи ми можемо затвердити наш з вами порядок денний, який складається з одного питання щодо презентації Звіту Єврокомісії щодо Пакету розширення по Україні?

Хто – за, колеги, прошу визначатися і голосувати.

Я підтримую.

ГАЛАЙЧУК В.С. Галайчук – за.

МЕЗЕНЦЕВА-ФЕДОРЕНКО М.С. Мезенцева-Федоренко – за.

ВІНТОНЯК О.В. Вінтоняк – за.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

І, колеги, які на місці: пан Галайчук, пан Наливайченко, пан Мельник – теж за.

Дякую. Одностайне рішення.

Ми можемо розпочинати нашу роботу. Очевидно, я думаю, що багато хто з нас уже ознайомився досить з ґрунтовним Звітом Європейської комісії з Пакету розширення. Я думаю, що ми всі з вами зараз аналізуємо свої частини, яким кожен з нас має приділити більше уваги, і сподіваюся, що ми це можемо робити в координації і взаємодії з урядом. Я дуже надіюся, що оце наше сьогоднішнє представлення цього звіту з боку вже пані посла, воно започаткує нову традицію стосовно того, щоби ми з вами могли далі щороку і підбивати проміжні підсумки щодо того, як ми рухаємося, і, власне кажучи, далі визначатися з пріоритетами, а як рухатися далі.

Звичайно, цей документ є важливим щодо нашої європейської інтеграції і він містить як і низку наших з вами, відзначає низку наших з вами досягнень, що важливо, але також і вказує на ті речі, які потрібно пріоритизувати і над якими працювати далі. Ми можемо з вами пишатися тим, як парламентарі, що в цьому звіті відзначається те, що добре, що і парламент продовжує функціонувати, незважаючи на виклики воєнного часу, точно так само зазначається і стосовно уряду, і ми з вами розуміємо, що і інших інституцій державних. І ми з вами розуміємо, що під час великої повномасштабної війни нам доводиться далі концентруватися не тільки на виживанні і на боротьбі, а і на порядку денному реформ.

І, звичайно, нам важливо почути, що Єврокомісія побачила прогрес в окремих сферах. Напевно, ми тут з вами зараз не будемо зосереджуватися буквально подетально там, покроково на кожній сфері, але, як на мене, дуже важливо, з огляду на те, що ми з вами розраховуємо на відкриття перемовин

щодо першого кластеру "Основи" наступного року, то важливо, що відзначений і такий хороший процес проведення скринінгу, окремі досягнення у сфері змін антикорупційної політики, у проведенні судової реформи. Але всюди очевидно вказується на те, що багато справ іще йде, що перед нами попереду і потрібно посилити далі наші зусилля.

Мені трошки прикро читати, що велика кількість речей, які були рекомендовані нам до виконання минулого року, вони залишаються чинними, тобто що ми не рухнулися серйозно в тому, щоби змінити ситуацію. І, звичайно, якщо ми чуємо обіцянки, що ми там до кінця 2025 року будемо повністю технічно готові до членства в Європейському Союзі від очільника уряду, то очевидно я би розраховувала, що наш поступ був би набагато швидшим. І тут це вимога як до уряду, так і вимога до парламенту, так і вимога до багатьох інших знову ж таки гравців.

Перед тим, як передати слово пану Олександрю, я, очевидно, хотіла би також зазначити, що вперше в цьому звіті, ну, ми вдруге в цьому звіті з вами, але вперше в цьому звіті є і зазначені серйозні, публічно зазначені серйозні проблеми, які ми маємо в царині якраз демократичних свобод. І мені видається, що ми мали би на це звернути особливу увагу, тому що звіт визнає, що попри обмеження, які накладаються правовим режимом воєнного стану, одночасно далеко не всі обмеження, які на сьогодні діють, вони є обґрунтованими. І якщо минулого року з точки зору свободи слова йшлося про необхідність повернення до плюралістичного ландшафту медійного після завершення дії воєнного стану, то на сьогодні нам вже рекомендують цей підхід змінити і вже зараз під час воєнного стану змінювати ситуацію, повертатися до свободи слова, до свободи медіа, і забезпечити, очевидно, те, щоб в Україні стали неприпустимими випадки переслідувань і тиску на журналістів, на представників громадянського суспільства, що чітко зазначає цей звіт. І, очевидно, йдеться також і про нас із вами, колеги парламентарі, про те, що незважаючи на нашу активну роботу, прозорості цій роботі не вистачає, контрольної функції парламенту не вистачає, її треба поновити.

Права опозиції далі продовжують утискатися, і потрібно дбати про те, щоб поновити ці можливості для опозиції також працювати. Тому, я думаю, що тут є завдання як для уряду, так і для парламенту над тим, щоб ми все-таки покращили свій результат, очевидно, на майбутнє на такий підсумковий звіт 2025 року.

Я думаю, що інші колеги будуть зупинятися і на проблемах, які ми маємо з державним управлінням, а це той хребет, який нам треба вибудувати для того, щоб ми могли рухатися ефективно в контексті євроінтеграції і потім бути ефективним членом європейської спільноти, очевидно, ті речі, які стосуються децентралізації і необхідності поновлення знову ж таки цієї політики. І я сподіваюся, що зараз ми з вами в результаті цього обговорення також вийдемо на якесь розуміння того, на чому і як буде концентруватися і уряд, як це бачить уряд, і як це буде робити парламент.

Тому зараз, колеги, запрошуюю нас всіх до роботи і запрошуюю до слова першого віцеспікера українського парламенту pana Олександра Корнієнка.

Будь ласка, пане Олександрє.

КОРНІЄНКО О.С. Дякую, Іванна Орестівна,.

Пані Катаріна, пані Ольга, шановні колеги, голови комітетів, гості! Я не буду багато часу забирати, бо дуже попереду, я впевнений, дуже серйозне обговорення. В загальному плані можу ще раз подякувати представництву в Україні за вашу роботу, за ваш внесок. Звичайно, подякувати дистанційно, напевно, в DG NEAR, в Брюссель надіслати ці слова подяки і пану Купману, звичайно, єврокомісару Варгеї за ту всю роботу, яку вони роблять з підтримки України останні три року. Ми розуміємо, що крім питання вступу, ще є поточне питання підтримки роботи Ukraine Facility, а також тих всіх програм, які там в дуже великій кількості зараз присвячені Україні, і тих днів, і годин роботи всіх європейських інституцій, які працюють над тим, щоб у важку ситуацію повномасштабного вторгнення ми залишалися з підтримкою Європи, з підтримкою об'єднаної Європи.

Звіт, зрозуміло, що більше ста сторінок я не впевнений, що якісно можна зараз за п'ять хвилин відрефлексувати. Є багато позитивних моментів, є моменти, на які треба звертати увагу. А є моменти, які, наприклад, вже працюють, але чомусь не увійшли в звіт, я навіть публічно це коментував. Я думаю, що ми це все прояснимо і в межах, скажімо так, робочого листування з DG NEAR наведемо різкість там щодо контрольної функції, яка вже майже рік працює, "година запитань" проводиться, чомусь це у звіті не відображено. Але, разом з тим, і є багато, ми розуміємо зараз, що є багато питань, які вже накопичуються, скажімо так, вони пов'язані з тим, що правовий режим воєнного стану, зокрема, він не передбачений як режим, який має існувати три роки і країна має в цьому режимі жити три роки. Зрозуміло, що це такі режими, вони є тимчасовими, але ми потрапляємо в загрозу того, що це прислів'я складне, важке про те, що немає нічого більш постійного ніж тимчасове, да, от воно починає з нами таку злу шутку робити. І це не лише про обмеження там свобод, пов'язаних з висловлюванням, наприклад, а це і про діяльність так само військово-цивільних адміністрацій, вже накопичився пул питань, пул проблем, які треба було б вирішувати, навіть знаходячись всередині правового режиму воєнного стану і навіть працюючи над тим, щоб це не шкодило дійсно розвитку місцевого самоврядування.

Разом з тим, знов-таки будемо спрямовувати зусилля із колегами, з якими займаємося реформою публічного адміністрування, щоб ясніше виглядати перед партнерами, перед Європейською комісією, адже низка питань явно недокомуніковані, такі, як необхідність створення військово-цивільних адміністрацій на окупованих територіях або там, де йдуть бої. Для нас це не викликає додаткових якихось аргументів, це, очевидно, що там не може працювати місцеве самоврядування, але у звіті ми зрозуміли, що треба додатково пояснити, чому воно там не може працювати. Ми пояснимо це, обов'язково все зробимо.

Щодо нашої інфраструктури, хотів би проінформувати, у нас працює дуже активно вже наша парламентська команда, частково тут можна

побачити колег, частково вони є в Zoom. Дуже багато колег виявило бажання долучитися до робочих груп, які є складовою міжвідомчої робочої групи, яка створена на виконання Указу Президента про переговорну групу, і фактично в кожному розділі, коли йде підготовка до розділів, у нас активно приймають участь народні депутати, з деякими ми навіть особисто були в Брюсселі, Сергій Віталійович Кальченко, по розділу фундаментальні інституції. Це все гарний, як на мене, гарний знак і гарна передумова для того, щоб ми потім швидше проходили вже імплементацію, адже ті законопроекти, які будуть, скажімо так, зрозумілі вже на етапі скринінгу, вони потім менше викликають у колег питань вже на етапі, коли буде відкритий кластер і буде адаптація.

Звичайно, говорячи про загальну оцінку, ми розуміємо, що, напевно, наступний рік ми будемо планувати більш активно провести. І я думаю, що після відкриття, наприклад, першого кластеру, нам буде ясніше план, як саме активно ми будемо проводити його. Але я би закликав колег не зупинятися там, де ви розумієте, що ми вже можемо робити, у нас є Угода про асоціацію, у нас є Ukraine Facility, це там і там достатньо багато перетинів із майбутнім Acquis. Тобто я думаю, алгоритм дуже зрозумілий: по вашому напрямку, по вашому комітету переконатися, що це той чи інший законопроект з Угоди про асоціацію, з Ukraine Facility точно є в Acquis і точно буде частиною задачі після скринінгу, і працювати над його адаптацією. Так, не всі законопроекти прості, ми це вже розуміємо, якісь будуть і складні, але можна стратегію відкладати складне на потім, але воно так теж не завжди працює, все одно і в складні речі теж треба йти.

І буквально одне слово по публічному врядуванню, яким я теж опікуюсь і на скринінгу щодо якого я був по карті створення roadmap. Ми маємо створити дві roadmap: одну по Fundamentals, другу по публічному врядуванню. Я думаю, що в нас дуже непогані перспективи по виконанню гарячих обіцянок, які потім вже увійдуть такі, як реформа оплати праці, наприклад, 8222, які потім увійдуть уже в дорожню карту як база для наступних кроків, для доведення класифікатора до таких вже перфектних

станів, для реалізації HRMIS стратегії, електронного нашого врядування, там, де ми всіх службовців у країні маємо бачити в системі єдиній і справедливо працювати над їх просування, над їх навчанням і над їх підготовкою якраз критерію копенгагенського, а не просто якось там про те, що публічне врядування країни, публічна адміністрація країни має бути готова для вступу. Тому ми розуміємо, що це виклик величезний, але ми працюємо над тим, щоб якомога швидше цю нашу... держслужба, спецназ такий створити, кілька тисяч людей, які будуть нас рухати активніше вперед. А за ними підтягнуться вже всі решта наших службовців. Тому давайте працювати, давайте обговорювати, будемо робити висновки.

Інформаційно хотів би також нагадати нам всім, що вже є новий склад голів комітетів в Європарламенті, це ваші знову контрпарти, там міняються, тут, на жаль, не міняються, ми знаємо наші обставини, ми б з радістю помінялись давно, але війна не дає нам зробити вибори. Тому давайте з ними налагоджувати поки що горизонтальні зв'язки, а ми працюємо з секретаріатом і з командою парламентською, з Головою Верховної Ради над інавгураційним знов самітом, як у нас був два роки назад, там, де всі разом зберуться колеги з Європарламенту, ми всі разом зберемося і знову познайомимося, обмінюємося думками. Я думаю, що пані Мецола це також обов'язково підтримає в рамках того меморандуму, який у нас є, і тої роботи по відкриттю взаємних офісів тут і там парламентських, які дозволять нам краще розуміти знову-таки *acquis* і його передумови, тих чи інших законів, які в ньому зміни можуть бути і так далі.

Дякую, Іванно Орестівно, за організацію такого заходу. Давайте працювати.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Олександрє.

Вельмишановна пані посол, я думаю, що всі зацікавлені послухати саме вас і що ви нам допоможете перекласти бюрократичну європейську мову звіту на чіткіше розуміння завдання і акценти, і ми дуже на це розраховуємо.

Я хотіла би, колеги, зазначити що завдяки якраз підтримці представництва ми маємо синхронний переклад. Пані посол буде говорити англійською, тобто якщо комусь потрібно скористатися перекладом, маємо синхрон.

Пані Катаріна Матернова, вам слово, будь ласка.

МАТЕРНОВА КАТАРІНА. Дуже рада вас бачити.

(Синхронний переклад)

Насамперед я хочу сказати, що звіт, який було представлено минулого тижня, я хочу привітати українську владу, і коли я кажу влада, я маю на увазі не лише уряд, але також і Верховну Раду, за неймовірно величезний обсяг роботи, який було оцінено у цьому звіті. З моєї точки зору, це дуже позитивний звіт, йдеться не... такий звіт, який був минулого року, коли Європейська комісія порекомендувала відкриття перемовин. З моєї точки зору, у цьому звіті є три важливі речі.

Перше. Попри війну Україна рухається достатньо швидко у відношенні європейської інтеграції.

Друге. Було відзначено прогрес з одним винятком, дуже законним винятком, в усіх сферах було досягнуто прогресу, окрім вільного руху працівників через військовий стан, тому що в Україні війна.

Прогрес неоднаковий у різних сферах, десь було більшого досягнуто прогресу, але у кожній сфері досягнуто такого прогресу, і немає жодної сфери, де був би відкат назад. І це важливо наголосити на цьому, що жодної сфери немає, де був би відкат назад.

І, пані голово, ви сказали, що є сфери, де була висловлена критика, але це природа такого звіту. Комісія відзначає ті моменти, які треба покращити, є питання, які стосуються використання публічних коштів на підтримку Єдиного марафону, і питання, які стосуються плюралізму медіа, є коментар стосовно того, що усі політичні партії повинні мати можливість висловлювати свою думку. Але та критика, яка була висловлена, зроблена

для того, щоб ви могли краще рухатися вперед. Немає такого відчуття, що десь відбулося погіршення в якійсь сфері, і це важливо наголосити на цьому.

Сказавши все це, нічого не перешкоджає Україні відкрити перемовини щодо першого кластеру під час головування Польщі. Тому жоден з тих коментарів, які були висловлені, не є перешкодою для подальшого руху України до Європейського Союзу і розширення ЄС.

ЄС – це складна організація, у нас є три зараз процеси взаємопов'язані, є щорічний Звіт про розширення. Вперше у вас звичайний звіт, тому що минулого року було велике оголошення про можливість відкриття перемовин про вступ України до ЄС. Вперше ви стаєте частиною звичайного бюрократичного процесу. І якщо ви скажете мені, що деякі оцінки не зовсім відповідають тексту, які описують реформи, ми це беремо до уваги. Є певна методологія, є рекомендації кожного року, які, можна сказати, що є хороший прогрес лише у тому випадку, коли виконані усі рекомендації. Тому, як я це читаю... Ви читаєте, що є певний прогрес, а потім пів сторінки про те, що ці питання, які потребують покращення, і вам може здатися, що це недостатнє визнання зробленої роботи. Але я хочу ще раз сказати, що у звіті немає нічого, що перешкоджає подальшим крокам. А це відкриття кластеру про основи.

Отже, паралельно, як сказав Олександр, є процес скринінгу, і у звіті це визнано, де ми дуже добре рухаємося вперед, що стосується основ, то там буквально трошки залишилося, і після цього буде скринінговий звіт. І на відміну від щорічного Звіту про розширення, скринінг – це така фотографія того, де зараз Україна знаходиться перед... Мені дуже не подобається саме слово "переговори", я не впевнена, що переговори – це те слово, яке повністю відображає ті зобов'язання, які стосуються повного прийняття законодавства ЄС і всієї тієї допомоги, яку має надати Європейський Союз. Але відкриття переговорів про кластер 1 це відбудеться на основі скринінгового звіту.

І у нас є ще третій процес, це так званий план щодо України, де є конкретні елементи, які стосуються процесу розширення, які потім

пов'язуються із фінансовою допомогою, яку надає ЄС. У плані, який стосується України, немає нічого начебто, що стосується перемовин і процесу розширення, але процес розширення значно ширший, ніж план щодо України, який є саме конкретно планом щодо України.

Колеги активно працювали і завжди намагалися підсвітити ті питання, які стосуються саме плану України. І якщо ви читаєте текст, то там можна побачити такі посилання на цей план. Чи мені буде приємно з вами поділитися? Я про це говорила на зустрічі з Прем'єром, ми вам можемо дати нашу таблицю, де порівнюється прогрес, який був зроблений, який зазначався у звіті 23-го року. Я впевнена, що він відповідає вашому звіту, пані Ольго.

Отже, з одного боку, йдеться про прогрес, який було досягнуто, певний прогрес. Це, можна сказати, третій зверху, це добре, добре, досить добре, а потім посередньо, погано і відкат назад. Тому ви, Україна, Україна знаходиться на верхній частині цієї оцінки. З іншого боку, йдеться також про оцінку готовності до вступу до ЄС, і там Україна ще поки що в нижній частині знаходиться. Я вам цю таблицю передам. І ми можемо порівняти вашу і нашу таблицю. І також тут є ці дві шкали оцінки, про які я говорила.

Що стосується прогресу. Є шість сфер, де був хороший прогрес, наприклад: зовнішня політика, промислова політика, оподаткування, рибальство і так далі. Деякі сфери, як ми це називаємо, де був обмежений прогрес, це свобода надання послуг, державні закупівлі, інтелектуальні права, соціальна політика, зайнятість, регіональна політика, координаційні інструменти, фінансовий контроль. Дуже багато із цих глав – це ті питання, які стають... будуть важливими, коли вже ми будемо говорити, коли ми підійдемо ближче до вступу, наприклад, фінансовий контроль, фінансові положення. Це вже коли ми вже ближче наблизимося до обговорення цих питань у процесі розширення. І всі інші глави, там досягнутий лише певний прогрес. Отже, ще раз, у нас зараз є три категорії оцінки, в усіх трьох йдеться про прогрес. Я буду рада відповісти на питання, якщо такі є.

Від себе особисто хочу сказати, що ознайомившись зі звітом і живучи тут, розуміючи, що ви у той же час знаходитесь у війні, навіть якщо читати звіти інших країн і порівнювати зі звітом України, розумієш, скільки всього було зроблено.

Друге. Я думаю, що звіт визнає це. Але, якщо ви ще цього не чули, те, що робить Верховна Рада, це надзвичайно. Ми відзначаємо, що ви пріоритизуєте питання, які стосуються законодавства на підтримку європейської інтеграції, є підтримка від усіх політичних партій щодо законодавства, яке стосується вступу до ЄС, і саме завдяки вам ці всі речі стали можливими.

Ми надаємо нашу підтримку. Зараз ми запускаємо за допомогою Литви, але залучаємо також експертів з інших країн ЄС. Ми плануємо запустити з їхньою допомогою підтримку процесу вступу. І пані віцепрем'єрка – міністерка юстиції, її офіс також буде залучений. Будуть залучені заступники міністрів з питань європейської інтеграції. І вони будуть першими, хто отримуватиме цю підтримку. І також члени вашого комітету, пані Іванно, а також інші комітети для того, щоб ви могли проводити добре поінформоване обговорення майбутнього законодавства.

На цьому я хотіла би зупинитися і готова обговорювати це питання.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Катаріна.

Ми зараз запросимо до слова пані віцепрем'єрку, після того уже будемо переходити до обговорення.

Але я хотіла би просто зазначити, колеги, якраз звернути вашу увагу на те, про що сказав пан Олександр, пані Катаріна, що скринінг стосовно першого кластеру доходить кінця. І ми як комітет, я дякую, ми домовилися з Урядовим офісом, з пані віцепрем'єркою, що 18 листопада ми зможемо почути, напевно, приблизно в такому ж форматі почути оцінку уряду, а як... вибачте, тавтологія, рефлексію уряду про те, як пройшла ця оцінка, де уряд бачить там критичні моменти для нас, для спільного завдання, і я просто

прошу вас запланувати собі так само цей час для того, щоб ми могли тоді предметно поговорити якраз по скринінгу цього кластеру "Основи". Думаю, що там буде багато завдань для нашої спільної роботи.

Будь ласка, пані Олю, вам слово.

СТЕФАНІШИНА О.В. Дякую, пані Іванно.

Шановні колеги, дуже приємно бачити всіх в такому ширшому складі, особливо приємно розуміти, що з кожним із вас фактично нас зв'язують певні історії роботи у сфері євроінтеграції або через розробку, формування і просування політичних рішень, тобто кожен із вас присутніх тут достатньо серйозно доклався до того, щоб ми мали ці рекомендації, і рішення, які є в цьогорічному звіті і в цілому, мали можливість говорити про переговорний процес, і ми як уряд мали можливість його забезпечувати.

Дійсно, багато вже було публічної комунікації і важко доповнити колег, які вже свої власні акценти зробили. А так само пані Катаріну, яка є першоджерелом інформації щодо змісту звіту. Я би, можливо, зробила кілька акцентів, які вважаю за потрібне зробити.

Я хочу, щоб ми згадали минулорічний звіт, незалежно від того, скільки в ньому було сторінок і рекомендацій, ми всі пам'ятаємо сім політичних кроків, які Україна повністю виконала, і ми очікували в цьому звіті лише одного-єдиного речення про те, що Європейська комісія рекомендує лідерам прийняти рішення про відкриття переговорів.

Цей звіт був не менший за розміром, там було не менше рекомендацій, вони лягли в основу урядового рішення, але, безумовно, така рекомендація лідерам була, і це рішення було ухвалено, і сьогодні ми вже на етапі, коли через буквально тиждень ми завершимо перший етап переговорів в рамках фундаментального блоку. Так само і цей звіт, він містить рекомендацію про те, щоби почати роботу з відкриття кластерів, їх шість всього в переговорному процесі, якнайшвидше.

Я хочу звернути увагу, що мова йде про кластер... не перший кластер, не другий, тобто це залежить від нашої спроможності, від політичної волі, це справжній політичний пас, скажімо так, і лідерам Європейського Союзу, і українському уряду якраз перед тим, як буде сформований і проголосований Європейським парламентом новий склад Європейської комісії, про те, що спроможність наша дозволить рухатися не в межах класичного підходу: кластер за кластером, да, а ми можемо забезпечити більш широку роботу в цьому напрямку.

Безумовно, ми також, окрім таблички, про яку сказала пані Катаріна, маємо табличку по всіх десяти країнах розширення. Це також цікавий аналіз, який ми готові подивитися, нам є що проаналізувати з точки зору досвіду інших країн. І хочу звернути увагу, що до цього річного звіту ми також готувалися спільно з країнами Західних Балкан, з Молдовою. Ми працювали постійно разом, координувалися і підтримували, і допомагали нашим делегаціям на кожному етапі переговорів у Брюсселі. Мені здається, це важливий акцент, який ми маємо враховувати.

Що важливого змінилося за період з минулого року і що змінилось в цьому звіті? З кожним роком ми будемо відчувати, що рекомендації стають більш чіткими, вони стають більш політичними у зв'язку з тим, що паралельно з тим, як публікується звіт, триває переговорний процес. Це означає, що до підготовки цих звітів долучається фактично в останню чергу команда, яка відповідає за розширення, і в першу чергу це представники профільних напрямків і політик в Брюсселі, які вивчають нашу країну вже з точки зору прицілу на майбутнє членство.

Тому я особливо з зацікавленістю відмітила оцінки, які стосуються блоків: верховенство права, юстиція, свобода, безпека, публічні закупівлі, статистика, фінансовий контроль. Це всі ті блоки, по яких проведені переговори. І очевидно, що оцінка, викладена в Звіті Європейської комісії, враховує те, що менш ніж за 10 днів ми маємо представити перші проекти дорожніх карт в рамках цих сфер, які вже будуть враховувати відповідні

рекомендації. Тому фактично для нас це такий хороший політичний пас, але змістовна дискусія по цих напрямках вже буде відбуватись в рамках переговорного процесу.

Особливу увагу я також, дійсно, зверну на те, що не відзначений прогрес стосовно сфери "рух працівників". Це одна з чотирьох основоположних свобод існування Європейського Союзу. І це означає, що нам є, над чим попрацювати. Наша переговорна делегація вже працює над підготовкою переговорів по цій сфері, які відбудуться одразу після завершення фундаментального блоку в листопаді. І це достатньо серйозна сфера, на яку ми хочемо звернути увагу. І розглядаємо цю оцінку як вихідну точку, з якої вже Україна оцінюється дійсно серйозно, по-справжньому. І я думаю, що це буде хорошим стимулом і для нашої делегації, а також і хорошим дороговказом для парламентарів і для членів, і голови комітету, які відповідно планують свою роботу.

З точки зору реальності воєнної, в якій ми знаходимося, я думаю, що ми не маємо сприймати як даність, перше, те, що нас продовжують оцінювати, що переговорний процес триває, що немає сумнівів в тому, що Україна, попри всі ризики, обмеження фізичні, залишається демократією, що розвивається; що наша країна не бачить таких викликів, які бачать сьогодні інші країни пострадянського табору, як наприклад Грузія і Молдова. І це величезна наша з вами робота і величезний внесок в цілому українського народу в те, що ми маємо можливість прочитати в паперових документах. І так само не будемо забувати, що в звіті відзначається висока суспільна підтримка руху України до членства в Європейському Союзі. І для нас це важливо, і ці речі не мають сприйматись як даність.

Разом з тим, я хочу звернути увагу на те, що неодноразово Європейська комісія наголошувала на тому, що цей звіт є технічним. Технічним він є з наступної точки зору: тому що в ньому міститься одна-єдина політична рекомендація, яка передбачає, що Україна відповідає Копенгагенським критеріям членства і може рухатись відповідно в наступних етапах

переговорів. Всі решта рекомендацій мають значення, але вони є загальними і будуть конкретизуватись вже в рамках конкретного переговорного процесу.

В цьому зв'язку хочу звернути увагу, що 11 листопада завершується блок скринінгу по фундаментальному кластеру, і через 6 тижнів Європейська комісія надасть детальний звіт по кожному з блоків політичних рекомендацій, в тому числі що стосується верховенства права, що стосується функціонування демократичних інститутів, особливо в умовах війни, а також розвитку системи публічного врядування.

Тому я би не спішила з тим, щоб тлумачити окремі позиції або рекомендації, а також відповідно уникати певних спекуляцій на тему рекомендацій, зазначених в політичній частині.

Окрім цих меседжів від мене, я би також хотіла скористатися можливістю такої присутності тут і Комітету з питань інтеграції до ЄС в повному складі, голів комітетів, з тим щоб ми могли реально виконати рекомендації Європейської комісії, відкрити переговори.

Окрім дорожніх карт, нам також треба ухвалити низку законодавчих змін, зокрема, мова йде про законопроект про публічні закупівлі (11520). Він має бути ухвалений з урахуванням рекомендацій Європейської комісії. І хочу звернути увагу, що ми в результаті переговорів дійшли до буквально двох сторінок ключових пропозицій Європейської комісії, які оригінально були викладені на декількох сотнях сторінок коментарів. Тому прохання і комітет підтримати ухвалення цього закону з урахуванням рекомендацій, і профільні комітети надати свої висновки, а депутатів проголосувати. Тому що, власне, без голосування цього закону ми не зможемо політично рухатись далі, незалежно від того, який буде прогрес по інших напрямках.

Насамкінець хочу також подякувати парламенту. Саме роботі парламенту присвячений окремий блок рекомендацій. Тут неможливо не відзначити роботу самих народних депутатів, які дуже активно працювали в рамках переговорних команд, і, безумовно, Олександр Корнієнко, який очолив брюссельську частину делегації і три повних дні відпрацював

повністю по всіх напрямках. І це знайшло своє відображення у звіті. І так само в найближчих документах, я впевнена, ми побачимо позитивну оцінку того, що майже третина складу діючого парламенту, без врахування Апарату Верховної Ради, входить в склад переговорних делегацій. Ми дякуємо Руслану Олексійовичу і пану Олександрю за пропозиції народних депутатів, за зацікавленість. Народні депутати будуть долучені, звичайно, до переговорного процесу. В середньому підготовка до одного раунду переговорів триває 3-4 місяці. Тому, дійсно, мені імponує така зацікавленість. І вже зараз ми бачимо, що, коли мова йде про голосування певних євроінтеграційних рішень, залученість в переговори достатньо потужно сприяє швидкому проходженню змін до законодавства.

Насамкінець я хочу також звернутись до колег з парламенту з проханням підтримати зміни до Регламенту Верховної Ради щодо проходження євроінтеграційних законів. Вже буквально минулого тижня ми як уряд, я як головний переговорник внесла деякі пропозиції, як краще було б організувати цей процес з урахуванням переговорів. А так само сподіваюся, що парламент проголосує ці зміни, і це спростить певним чином нашу роботу.

Звертаю увагу також, що до всіх переговорних груп входять представники Комітету інтеграції України до Європейського Союзу залежно від тих пропозицій, які були надані, а також представники профільних комітетів в деяких переговорних групах - це кілька комітетів, - а також співробітники секретаріатів комітетів. Я дуже дякую знову ж таки за цю зацікавленість, і ця робота буде продовжуватись, із залучення народних депутатів до переговорного процесу.

Дякую за увагу. Готова відповісти на запитання.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Олю. Ну, це цікаво почути, що ви передали якісь пропозиції стосовно того, як ви бачите зміни до Регламенту щодо проходження євроінтеграційних законопроектів, але, на жаль, ми в

комітеті цих пропозицій не отримували. Нам би було цікаво, якщо це питання...

КОРНІЄНКО О.С. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Ні, так пані Оля каже, що вона надала якісь рекомендації буквально минулого тижня.

КОРНІЄНКО О.С. ... *(Не чути)* ми вам покажемо.

ГОЛОВУЮЧА. То ми би хотіли, якщо можна, щоб ви з профільним комітетом...

СТЕФАНШИНА О.В. Вони надані керівництву парламенту, і, безумовно, я сподіваюсь, що це питання буде врегульовано.

КОРНІЄНКО О.С. ...*(Не чути)* дамо фінальну версію.

ГОЛОВУЮЧА. Та нам не треба давати фінальну версію, нас треба включити в процес підготовки цього рішення. І коли ми будемо всі брати участь у підготовці цього рішення, тоді це рішення має перспективи бути реально таким, що є стійке і яке є інституційне.

Тому я би просила і керівництво парламенту, якщо такі пропозиції були передані від уряду, від профільної віцепрем'єрки, щоб залучили профільний комітет. Я вважаю, що інакше це, ну, просто якась...

СТЕФАНШИНА О.В. Іванно Орестівно, я ще офіційно не підписала. Тому, звичайно, документ зайде офіційно, і, безумовно, з ним всі ознайомляться.

ГОЛОВУЮЧА. Все, дякую за уточнення. Дякую за уточнення, бо інакше було би дивно. Дуже дякую, пані Олю.

І, насправді, ті народні депутати, які подали через комітети свої кандидатури до робочих груп, я думаю, що із зацікавленістю чекають також запрошень до роботи цих робочих груп, коли вони розпочнуть свою діяльність із тим, щоб включитися в цей процес.

Колеги, я хочу звернути увагу, ми запросили не тільки зараз Платформу громадянського суспільства на наше засідання, ми звернулися також до колег, які готували тіньовий звіт щодо прогресу якраз України протягом цього року. І це була така попередня робота, яка була оприлюднена, якщо не помиляюся, за півтора місяці до того, як був оприлюднений остаточний звіт Європейської Комісії. І лідером цього процесу була Лабораторія законодавчих ініціатив. Тому ми попросили колег скількох організацій, які були учасниками цього процесу, буквально до 5 хвилин відрефлексувати на те, як вони бачать ту роботу, яку вони проробили, наскільки вона знайшла відображення також і у звіті Європейської комісії, як громадянське суспільство оцінює цю роботу, оскільки вони далі будуть суттєвим голосом в нашому з вами просуванні до Євросоюзу.

Тому, будь ласка, пані Світлана Матвієнко, ми з вас розпочнемо.

МАТВІЄНКО С. Дякую, пані Іванно. Дякую, дорогі колеги.

Насправді від імені нашої коаліції я би хотіла в першу чергу подякувати за це запрошення і за можливість говорити про ці важливі речі.

В першу чергу я хотіла би відзначити, що звіт, який готувала лабораторія протягом майже року, він стосувався 23 Chapter, виключно 23 Chapter. Лабораторія законодавчих ініціатив у ньому відповідала за правосуддя, Transparency International Ukraine відповідала за розділ антикорупція, ZMINA відповідала за фундаментальні права, "Адвокат майбутнього" відповідали за реформу адвокатури і прокуратури і Асоціація правників України мала частину по юридичній освіті. Вся ця робота тривала

з кінця 2023 року, і, власне, вже в квітня посадовці Європейської комісії мали можливість працювати з першим драфтом звіту, з яким вони працювали, власне, до вересня. У вересні цього року ми опублікували повну версію.

Але тут я в першу чергу хотіла би відзначити співпрацю, нереальний рівень співпраці з органами державної влади і відзначити, що громадянське суспільство – це не критикани на цьому шляху, а дуже важливі колеги і партнери. І, власне, при написанні цього звіту ми орієнтувались тільки на офіційні відповіді органів державної влади і на експертні інтерв'ю, яких було проведено, я думаю, більше ста точно. Ми отримали безпрецедентний рівень підтримки, і, власне, результат цього звіту, який публічно ми презентували минулого тижня, він показав включеність повну як, наприклад, і судової гілки влади, так і представників антикорупційних органів, і загалом органів, які опікуються правами людини.

Власне, цей звіт, який був зроблений на виклик Європейської комісії і за допомогою проєкту "Право-Justice", який, звичайно, теж підтримується Європейською комісією, мав на меті максимально допомогти владі бути готовими до двосторонніх зустрічей в Брюсселі. І мої колеги, кожен з них скаже по своїх частинах, ми знаємо навіть з відгуків наших представників, що це було суперкорисно, помічне, і вони приїхали в Брюссель, вже говорячи тією самою мовою, якою там могли говорити з ними. Ми тримались максимально триматися аналітики, не скочуватись в активізм. А це була наша принципова позиція, тому що тільки таким шляхом дуже професійним ми можемо дійти до спільного результату.

Ми вже почали працювати над звітом наступним в складі цієї самої коаліції. У нас є попередні висновки до Звіту про розширення, вони частково вже оприлюдненні на сторінках кожної громадської організації по темах. І моя колега Карина, власне, скаже по правосуддю, і далі вже ви, пані Іванно, будете цим процесом керувати.

Загалом роль громадянського суспільства у вступі будь-якої країни до Європейського Союзу, вона надважлива. Це не особлива прерогатива

України. І, власне, тіньовий звіт, він був частиною цього процесу, який пройшли інші країни. І от саме український тіньовий звіт, він, наскільки нам принаймні сказали колеги з Брюсселю, визнаний одним з найкращих. Мало того, як жартувала пані Оля, наша віцепрем'єрка, це, мабуть, перший тіньовий звіт в історії, який потім і ще й був публічно презентований. Тому ми дякуємо всім за співпрацю.

Далі можу, якщо пані Іванна дозволить, передати слово Карині Асланян, вона, власне, очолює новий напрямок великий Лабораторії законодавчих ініціатив, який стосується правосуддя.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, пані Каріно, оперативно, тезово, але те, що важливо почути колегам якраз народним депутатам і колегам з уряду, які теж до нас і онлайн, і офлайн тут приєднані.

АСЛАНЯН К. Дякую, колеги. Я, правда, дуже швидко, тому що звіт великий, а розділ правосуддя важливий.

Я, власне, працювала над розділом з правосуддя, який стосується судів. Мої колеги, директорка ГО "Адвокат майбутнього" та залучений експерт ГО "Адвокат майбутнього", вони працювали над розділами адвокатури і прокуратури.

Власне, що стосується судів. Звіт Європейської комісії врахував велику кількість наших рекомендацій, і ті, що були надані лабораторією, і ті, що були надані нашими партнерами. Повністю відповідають тіньовому звіту рекомендації Європейської комісії щодо необхідності ухвалення стратегії і розвитку сектору правосуддя на наступні п'ять років та плану дій до неї. Над цим зараз працює Офіс Президента. І сподіваємося, що ми всі зможемо долучитися до обговорення і ухвалення, власне, фінального варіанту цієї стратегії.

Відповідають тіньовому звіту рекомендації щодо якнайшвидшого заповнення чотирьох вакансій у Вищій раді правосуддя. Це серйозно впливає

на інституційну спроможність ВРП. Дві вакансії за квотою Президента, дві вакансії за квотою з'їзду адвокатів. Тут важливо звернути увагу, що насправді треба інтенсифікуватися щодо цих двох вакансій за квотою з'їзду адвокатів, тому що з початку війни ще жодного з'їзду не відбулося, в той же час суди свої з'їзди проводять і прокурори свої конференції проводять. Тож важливо, щоб були представлені всі суб'єкти обрання/призначення у Вищій раді правосуддя, в тому числі і адвокати.

За напрямком Вищого антикорупційного суду надані Єврокомісією рекомендації відповідають частині рекомендацій, наданих в тіньовому звіті. Є ще ряд рекомендацій наданих громадськими організаціями, такі, наприклад, як щодо вдосконалення процедури вибору керівництва та позбавлення Вищого антикорупційного суду неприбуткових йому функцій. Тому що, ви знаєте, що наразі ВАКС слухає, наприклад, і справи про санкції, це відтягує час, який судді витрачають на боротьбу з топовою корупцією. Власне, це треба передавати в адміністративні суди.

Щодо Верховного Суду, рекомендації щодо єдності судової практики враховані на загальному рівні. Тепер потребуватиме дискусії питання, як саме будемо працювати над єдністю судової практики.

Далі. Передбачена необхідність удосконалення декларацій добросовісності і перевірки їх з боку ВККС. Враховано рекомендації щодо моніторингу декларацій доходів майна і способу життя суддів. Звертається увага з боку Європейської комісії в своєму звіті на затягування строків кваліфікаційного оцінювання, і ті пропозиції, які надані Європейською комісією, вони потребуватимуть змін до законодавства.

В звіті Європейської комісії згадується і рішення Великої Палати, яке, на жаль, ускладнює кваліфікаційне оцінювання, і на це звертали увагу громадські організації в нашому тіньовому звіті. І, власне, це такий маркер і для судів, тому що це рішення змінило 8-річну практику, якої до цього дотримувався Верховний Суд, і от Європейська комісія так само, як і

громадський сектор, миттєво відреагували на зміну цієї практики в негативному напрямку.

Тобто щодо Вищої кваліфікаційної комісії, в загальному врахована рекомендація щодо посилення інституційної спроможності, і так само потребуватиме дискусії, як саме ми будемо це робити. Тому що громадський сектор рекомендував там підсилувати ВККС через створення спеціального аналітичного департаменту. Є різні варіанти, як це ще може бути, тому, напевно, на базі Комітету з правової політики доцільно буде провести широку дискусію з цього приводу.

Щодо Громадської ради доброчесності, в звіті Європейської комісії зазначається про необхідність надання адекватного доступу до досьє членам ГРД та про подальше вдосконалення співпраці ВККС та ГРД. Це в цілому відповідає рекомендаціям з нашого тіньового звіту.

Щодо створення нового суду для розгляду справ проти центральних органів державної влади замість ліквідованого два роки тому ОАСКу, то рекомендації Європейської комісії повністю співпадають з рекомендаціями тіньового звіту в частині якнайшвидшого створення цього суду, а також в частині якнайшвидшого завершення кваліфікаційного оцінювання суддів ліквідованого ОАСКу, оскільки два роки люди не працюють, гроші отримують. Власне, з цим потрібно щось швидко вирішувати.

Співпадають рекомендації щодо пришвидшення добору суддів Конституційного Суду, а також щодо ухвалення Закону "Про конституційну процедуру" відповідно до рекомендацій Венеційської комісії 2021 року. Цей закон знаходиться в парламенті, законопроект, з ним теж треба... доопрацьовувати і ухвалювати.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо, пані Каріно. Будемо підводити рисочку, якщо ми з повагою до часу всіх інших колег. Можливо, якщо залучаючи... якщо є там необхідність завершити речення.

АСЛАНЯН К. В цілому, напевно, найголовніші речі сказала, інші можна вже в рамках дискусії продовжити.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Я думаю, що важливо, щоб почули колеги знову ж таки з профільних комітетів і, зокрема, голови підкомітетів, які відповідають за європейську інтеграцію в тому чи іншому напрямку. І я буду просити колег знову ж таки дотримуватися обмеження по часу, і буду вдячна за таке дотримання.

Тоді запрошую до слова представницю, напевно, Transparency International Ukraine Катерину Риженко. Ми маємо тут пані Наталію Седлецьку. Чи хто з вас, колеги, буде говорити?

_____. Я буду онлайн підключена, якщо можна так, і мене чути.

ГОЛОВУЮЧА. Пані Наталія каже, що заступниця виконавчого директора буде виступати. Будь ласка, пані Катерино.

РИЖЕНКО К. Я дуже дякую вам за слово і неймовірно дякую за запрошення взяти сьогодні участь.

Дуже багато сказали про тіньовий звіт і про роботу, пророблену над ним, тому не буду на цьому зупинятися. Так як ми вже маємо звіт Єврокомісії, можемо, грубо кажучи, порівняти, що було враховано, що ні і де, можливо, наші погляди розійшлися.

В дійсності багато рекомендацій представлені щодо боротьби з корупцією в нашому тіньовому звіті, так чи інакше були відображені в звіті Єврокомісії. І, очевидно, це, як на мою думку, позитивний момент, так як ми бачимо однакову проблему і потенційні їх рішення. В деяких моментах Європейська комісія у сфері боротьби з корупцією, можливо, навіть була більш оптимістичніша ніж експертне середовище і представники

громадськості, наприклад, щодо оцінки там роботи Національного агентства запобігання корупції, так як зі сторони громадськості ми ще б хотіли побачити більш ефективні кроки від цієї інституції.

Приємно було побачити, що Європейська комісія у своєму звіті надала значної уваги на виконання державної антикорупційної програми і що це має бути все-таки належного рівня виконання всіх (*нерозбірливо*), на що ми звертали увагу в тіньовому звіті. Тому багато в чому, очевидно, що Європейська комісія брала до уваги позицію громадських організацій і представників тут державних органів і влади загалом, що є, на нашу думку, дуже позитивною тенденцією.

Дуже коротко хочу сказати про речі, які, можливо, не були безпосередньо згадані у звіті, але були акцентовані у звіті Європейської комісії, а не були акцентовані нами в тіньовому звіті.

Це, по-перше, реформа Рахункової палати. Сьогодні вже згадувала, на нашу думку, це має бути одним з пріоритетом найближчим часом, говорити про важливість фінансового контролю, думаю, тут всі прекрасно розуміють це. І хоч і був прийнятий закон буквально з виходом звіту Європейської комісії про Рахункову палату, на нашу думку, питання політичної незалежності цього органу і ще більшої ефективності її роботи не до кінця були враховані в прийнятому законопроекті і мають ще бути адресовані найближчим часом в інших законодавчих змінах.

Також сьогодні вже згадували Закон про закупівлі і взагалі реформу сфери закупівлі. Ми теж вважаємо, що це один з основних пріоритетів, який має бути в державі на найближчий час. І скажу тільки те, що не згадувалось, можливо, сьогодні. Багато в чому Україна особливо в діджеталізації публічних закупівель навіть попереду європейських стандартів. І нам в цьому процесі реформи закупівель треба не тільки орієнтуватися на євроінтеграцію, на нашу думку, а і відстояти деякі речі, які у нас вже впроваджені і, можливо, не є притаманними для європейських партнерів, але, очевидно, більше

враховують тенденції українські і українські реалії. Це теж треба брати до уваги.

І останній момент. Це реформа Агентства з розшуку і менеджменту активів. Воно було дуже побіжно згадано в звіті Єврокомісії, але, на нашу думку, це теж важлива об'ємна реформа, яка поки що... не було зроблено значних кроків, щоб активно її впровадити, хоча в Ukraine Facility Plan чітко розписано, що від неї треба очікувати. Це зміни до законодавства по обранню голови, більш ефективне управління активами, мають бути внесені зміни до законодавства, і впровадженій зовнішній незалежний аудит. Всі ці речі, поки що активних законопроектів до парламенту не було сильно багато подано і, очевидно, вони ще не розглядалися парламентом.

Тому ці три важливі моменти, на нашу думку, мають бути в пріоритеті в органів державної влади і в парламенті. І дуже ми раді, що в звіті Європейської комісії вони теж отримали належну увагу.

Ще раз би на завершення хотілось би сказати, що багато рекомендацій нашого тіньового звіту були спрямовані не тільки на те, що нам треба зробити, бо вже в дійсності зроблено досить багато, а на деякі речі, ще, можливо, від чого варто було би утриматися, від певних дій, щоб не мати перешкод в нашому євроінтеграційному процесі і відстоювати ці досягнення, які Україна вже має у сфері боротьби корупції. І дуже будемо сподіватися, що громадськість, так, як сьогодні, буде активно долучена до реформ, особливо які стосуються євроінтеграції.

Дуже всім дякую за слово.

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую, пані Катерино.

Я тоді переходжу зразу до надання слова пані Олені Луньовій з Центру прав людини ZMINA. Будь ласка.

ЛУНЬОВА О.В. Вітаю, колеги! Щиро радію бути тут і дуже сподіваюсь, що парламент відновить свою співпрацю з громадськими

організаціями, всі комітети, в такому форматі, де ми зможемо відкрито говорити один з одним.

ZMINA відповідала за блок, який стосується фундаментальних прав, прав людини. І навіть не буду пробувати переказувати всі 100 рекомендацій 15 підрозділів, які ми описали, але хочу сказати, що в контексті звіту Європейської комісії можемо сказати, що наш тіньовий звіт став в нагоді, очевидно, що більшість рекомендацій, які ми зазначали, він був так чи інакше врахований. І я би тут хотіла сказати, що можна вже зараз через парламент реалізовувати з цих рекомендацій, а що в звіті ми не побачили, що б хотілося побачити наступного року.

В першу чергу що стосується того, що можна було би зробити вже зараз, і про це в звіті ідеться, і в нашому звіті, і в Звіті щодо розширення, це врегулювання питання щодо дискримінації і належного реагування на випадки дискримінації. Це законопроект 5488, який з 2021 року знаходиться в парламенті і досі він не розглянутий. Власне, це питання, яке можна врегулювати, і воно не викликає суттєвих, мені здається, занепокоєнь і дискусій, просто цей законопроект має врешті потрапити до порядку денного і бути проголосованим. Він не містить нічого жахливого, страшного, але він може дати змогу нам всім і державі реагувати адекватно на випадки дискримінації за різними ознаками, що хочу підкреслити.

Друге, що можна вже зробити. Ми другий рік живемо без плану реалізації Національної стратегії у сфері прав людини, і дуже очікуємо, що цей документ, який є вектором загальному розвитку громадянського суспільства і держави в сфері захисту прав людини, буде врешті прийнятий і оновлена стратегія буде. Про це в звіті ідеться, і ми про це також говорили.

Ну, і також дуже сподіваємося, що буде зареєстрований, прийнятий законопроект, який дозволить зробити посаду Уповноваженого Верховної Ради з прав людини більш відкритою, таку конкурсну конкурентну для того, щоби дати змогу різним представникам громадського сектора, зокрема, експертного середовища бути висунутим на цю посаду.

І чого ми в звіті, власне, не побачили, в звіті Європейського Союзу? Ми не побачили питань, які стосуються наслідків війни і окупації частини території України. І ми таку чули позицію, що Єврокомісія переживає, є позиція, що, можливо, такі вимоги до української влади щодо окупованих територій і наслідків окупації можуть затягнути процес європейської інтеграції. Тут я хочу сказати, що, мені здається, дуже важливо розуміти, що, якщо ми говоримо про різні групи, які потенційно можуть бути дискримінованими, люди, які знаходяться в окупації, які фактично, скажімо, є отримувачами наслідків окупації, можуть бути дискримінованою такою групою, яка налічує більше 5 мільйонів людей. І нам важливо думати вже зараз про ці процедури, які дозволять їм мати доступ до базових прав і гарантій. І це також питання фундаментальних прав, і нам дуже важливо про це говорити разом. І тут дуже важлива роль є парламенту, і дуже важлива є роль громадянського середовища в пропозиціях певних, які стосуються реалізації цих прав. І ми готові цими пропозиціями ділитися.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Олено.

І 3 хвилини ми обіцяли "Адвокат майбутнього". Будь ласка, хто буде?

ПИСАРЕНКО Д. Дякую, пані Іванно.

Це, справді, велика честь була нашій організації відповідати за підготовку двох частин, а саме: по адвокатурі і по прокуратурі. Я би почала, звісно, з прокуратури, оскільки це вже давнішній, такий системний процес проведення реформи саме в прокуратурі. І насправді цю частину було описувати навіть приємно, оскільки органи прокуратури, вони змінюються на правду. І приємно було також читати звіти Єврокомісії по Україні, оскільки наші позиції виявилися суголосними, особливо в частині таких рекомендацій, як посилення самоврядування прокурорів. Це надзвичайно важливий такий стандарт існування органів прокуратури в країнах ЄС саме

по самоврядуванню прокурорів. Вони рекомендують, як і ми, посилення ролі Ради прокурорів, щоб вона була постійно діючою. Зокрема, також, звісно ж, говориться про те, що недосформована наразі Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів. Чому? Тому що немає одного представника або представниці від з'їду адвокатів, про це буду говорити трішки далі. І немає трьох представників, яких має делегувати, номінувати омбудсмен України і затвердити, власне, Комітет Верховної Ради з правоохоронної діяльності. Наразі цей орган також не функціонує.

Наступне, що радять в звіті, - це запровадити нарешті автоматичний розподіл справ, кейсів в прокуратурі, як це зроблено зараз вже в суді дуже давно. І також запровадити чітку систему оцінювання діяльності прокурорів.

Третє, звісно, це те, що зараз має відбуватися. Що у нас зараз має відбуватися? Це конкурс на Генерального прокурора. Єврокомісія пише про те, що треба максимально деполітизувати призначення і деполітизувати в тому числі зняття, звільнення Генерального прокурора.

І четверте – це вдосконалення конкурсів для самих прокурорів. Ми знаємо, що Офіс Генпрокурора ще минулого тижня вже заснував одну з перших таких комісій. Власне, про це можна більше почитати і в нашому звіті, і в Звіті Європейської комісії.

Наступне – це адвокатура. Другий рік поспіль Єврокомісія фактично пише один і той самий абзац по стану щодо адвокатури. Адвокатура насправді надзвичайно важливий інститут як акт в системі правосуддя, на рівні з судами і прокурорами, і прокуратурою. Разом з тим Єврокомісія вже другий рік поспіль пише про те, що є проблеми фактично відсутності підзвітності адвокатури як такої як самим адвокатом, так і суспільством. Нараді інститут адвокатури має зауваження від Єврокомісії щодо трьох основних своїх функцій.

Перша функція – це допуск до професії, її пропонують змінити, вдосконалити. Це підвищення кваліфікації адвокатів, її також пропонують змінити, вдосконалити. І третє – це дисциплінарні процедури щодо адвокатів.

Власне, тут я маю зауважити, що інститут адвокатури має, він є і має бути незалежним. І здавалося б, ми мали би очікувати, що адвокати самі можуть зсередини підняти питання щодо вдосконалення такого інституту. Цей інститут адвокатури дуже відрізняється від того, як влаштовані суди і органи прокуратури. Разом з тим в нашому звіті ми описуємо десяток кейсів про те, як, коли адвокати ставлять питання про те: а щось не так в адвокатурі як такої? – До них одразу як punishment, як таке покарання застосовуються дисциплінарні провадження.

Саме тому тут я хотіла б звернутися до парламенту, тому що єдине, як ми зможемо повпливати на інститут адвокатури і легітимно його змінити, щоб він все ще залишався незалежним, це надважливо пам'ятати, – це, звісно, роль парламенту в усьому цьому процесі, роль парламенту як активного представника суспільства. Це і є та сама підзвітна і контрольна функція парламенту щодо адвокатів у країні.

Власне, про це все можна більш детально прочитати в нашому звіті. І надважливо, що взагалі звернули увагу на інститут адвокатури, тому що з 16-го року він разом з прокуратурою, судами в Конституції віднесений до органів правосуддя.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую. Дякую, колеги, за ваші рефлексії.

Я знаю, що і пані посол хотіла би відреагувати, не знаю, чи пані Оля так само хотіла би відреагувати. Але, якщо ви дозволите, можливо, колеги голови комітетів, голови підкомітетів чи представники комітетів, хто хотів би, може, взяти слово, давайте, колеги, так, до 2 хвилин, може, члени нашого комітету. А тоді ми зберемо кілька реакцій, і тоді дамо слово пані Олі і пані Катаріні.

Давайте по черзі. Перший був Михайло Волинець, підняв руку. Добре?

ВОЛИНЕЦЬ М.Я. Пані Іванно, дуже дякую.

Звертаюся до всіх присутніх і персонально до пані Катаріни. Ми дякуємо за проведений такий аналіз.

І я хочу торкнутися за браком часу лише 19 розділу – соціальна політика і зайнятість. І, пані Катаріна, хочу сказати, можливо, у представників Єврокомісії є підстави оцінювати на одиницю виконання розділу з питань політики і зайнятості, але я хочу виділити окрему частину – це трудове законодавство, дотримання прав працівників і соціальний діалог. Тут ніхто не зможе сперечатися і доказати зворотнє, тут оцінка має бути мінус один, це регрес. Місії Міжнародної конфедерації профспілок, Європейської конфедерації профспілок, європейської федерації роботодавців і Європейського соціально-економічного комітету підтвердили, що в Україні відсутній соціальний діалог, і ситуація в цьому поточному році не виправилась.

Я наведу приклад. У 23-му році Міністерство економіки направило в Міжнародну організацію праці для проведення експертизи проект Закону про працю. І Міжнародна організація праці, і експерти виявили порушення 22-х конвенцій Міжнародної організації праці та 8 коментарів до конвенцій Міжнародної організації праці. Тобто конвенції Міжнародної організації праці передбачають мінімальні норми, стандарти в світі, нижче яких не можна спускатись, а відповідно це не відповідає і директивам Європейського Союзу, де стандарти являються значно вищими, і ми, українці, всі прагнемо до інтеграції в європейський простір, це прагнення наших українців, це прагнення всіх інтегруватися в Європейський Союз.

І наступне. Уже в цьому році замість того, щоб зробити висновки, Міністерство економіки розробляє проект Трудового кодексу, і той же проект про працю в тому самому змісті, з усіма тими порушеннями включають до складу проекту Трудового кодексу, нового проекту Трудового кодексу. Крім того, розробляється проект про вирішення... проект Закону про вирішення трудових спорів і конфліктів, і там передбачено чітко порушення чергової конвенції, заборона на страйк і протест. Тобто це ще одне порушення.

Наступне. За гроші країн Європейського Союзу Міжнародна організація праці три роки розгортала програму в Україні і розробила проєкт про безпеку та здоров'я працівників. Що ви думаєте? В результаті Міністерство економіки спотворило всі напрацювання і видало такий законопроект, який передбачає використання дитячої праці у важких небезпечних умовах. І ціла низка інших дуже негативних моментів, які напряду порушують питання охорони праці, техніки безпеки всіх працівників, які працюють у важких небезпечних умовах. Це видобувна промисловість, металургія, там, де люди працюють з хімічними елементами отруйними, і багато чого іншого. Тобто такі речі допускати не можна.

А виникає питання: а хто над цим працював, хто розробляв такі законопроекти? Кожен законопроект, який в Україні розроблений останнім часом, а їх біля 50, передбачає погіршення становища працівників з питань колективного їхнього захисту, права на колективний захист, тобто це колективні договори і угоди, їх виконання і заключення. І все направляєтся в кожному законопроекті в русло лише одного – заключення індивідуальних трудових договорів між найманим працівником і роботодавцем. Все. І ясно, що цей законопроект, я маю на увазі проєкт Трудового кодексу, знову Мінекономіки, розробляли без участі соціальних партнерів, без роботодавців і профспілок. Просто в односторонньому порядку освоїли гроші Європейського Союзу, як і на розробку інших законопроектів.

І цей проєкт Трудового кодексу направили знову на експертизу в Міжнародну організацію праці. Він направлений без прикінцевих і заключних положень. Це значить, що якщо він буде прийнятий в Україні у такому змісті, який зараз пропонується, і в прикінцевих положеннях можна буде виключити дію 40-50 діючих законів, ліквідувати кілька тисяч нормативних актів, які розроблялися впродовж багатьох десятиліть, які зразу не можна буде ввести і врегулювати, це буде повний хаос на ринку праці.

Я розумію, що обмежений в часі, але хочу звернути увагу, що якщо так буде дальше продовжуватися, це не тільки буде дискредитувати реформу в

частині трудових відносин, це приведе до дуже негативних наслідків в Україні.

Я був одним із керівників двох майданів і не хочу третього, четвертого і так далі. А тут відбувається пряма провокація до того, що люди, повернувшись з армії, з війська, працівники, які зараз працюють в економіці, вони змушені будуть у свій спосіб захищати свої права. Це в умовах відсутності соціального діалогу. Я говорю не заради критики, підкреслюю особливо, щоб це було в протоколі зафіксовано, щоб ви почули, шановні гості і колеги народні депутати, представники громадськості.

Ми маємо зробити висновки, докласти максимум зусиль, щоб, перше – відбудувати соціальний діалог, як це відбувається в Європейському Союзі, розробляти законопроекти разом спільно за участю соціальних партнерів, реагувати на ті зауваження і критичні моменти, та виправити ті протиріччя, які не відповідають конвенціям МОП і в першу чергу директивам Європейського Союзу.

І звертаюсь до представників Європейського Союзу, оскільки я являюся головою Національного об'єднання профспілок і віцепрезидентом Всеєвропейського об'єднання профспілок, допомогти нам і сприяти, щоб ми могли скоріше освоїти, зрозуміти, як працюють і як застосовувати директиви ЄС. Тому що мова йде про кілька тисяч документів, які ми маємо зрозуміти і напрацювати з нашого боку за участю представників найманої праці, працівників...трудівників, надати всі необхідні пропозиції та привести законодавство, відповідні норми і стандарти до міжнародних.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Михайле.

Колеги, я знову ж таки просила, з повагою до часу інших. Важлива тематика, важливі проблеми, але, я думаю, що ми з вами не зацікавлені в тому, щоб зараз там говорити про потенційний вибух соціальний, а шукати шляхів, а як, в який спосіб нам спільно знайти рішення для цих проблем. І

тут якраз це є один з тих майданчиків, де ми можемо почати це робити, і я думаю, що, власне, ми в такому ключі і мали би на це орієнтуватися, з залученням соціальних партнерів. І це наша з вами відповідальність уже як парламентарів так само в це включитися.

Будь ласка.

ПАВЛІШ П.В. Дякую. Дякую, пані Іванна, в першу чергу за запрошення і дійсно важливе обговорення. І хочу зазначити, що якраз представники нашого громадського суспільства ті питання, які були щойно висловлені, вони стосувалися здебільшого роботи нашого комітету, Комітету з питань правової політики, заступником якого я є, і співголова підкомітету з питань правосуддя.

Дійсно, висновки, які зазначені у звіті Європейської комісії, нами будуть уважно опрацьовуватися. І хотів би тільки зараз під час сьогоднішнього засідання комітету, бо коли є представники Кабінету Міністрів у нас, зазначити на тому, що тут от зазначено у висновку, що Київський обласний адміністративний суд, якому тимчасово доручено розгляд справи ОАСК, насилу впорався з нерозглянутими справами. Я хочу сказати, що якщо ми пам'ятаємо, як були справи, то ОАСК справи більше 60 тисяч були передані Київському окружному адміністративному суду. І вони в будь-якому разі не ніяк не могли з ними впоратися, і нам, Верховній Раді, довелося перерозподіляти ці всі справи між іншими судами, тому що вони просто лежали в Київському окружному адміністративному суді між іншими адміністративними судами, і це було дійсно правильне рішення.

До чого я це веду? До того, що тут у висновку також зазначено про створення Вищого адміністративного суду, який буде також законопроект щодо його створення проходити через наш комітет, і тут у висновку зазначено про необхідність впорядкування питання з ВАКСом. А саме тому, що у ВАКСа на сьогоднішній день проходить конкурс на додаткові 25 посад суддів, це 15 посад суддів першої інстанції і 10 посад суддів апеляційної

інстанції. І за 5 місяців ці судді вже мають, повинні будуть пройти до присяги і почати здійснювати судочинство.

От щойно у нас на 14 годину була нарада онлайн також з представниками ВАКСу, з представниками Кабінету Міністрів. Я є від комітету правової політики головою робочої групи щодо опрацювання питання приміщення ВАКСу, і вже більше пів року воно не вирішується будь-яким чином.

І я хотів би зазначити Кабінету Міністрів, коли ми будемо опрацьовувати у Верховній Раді законопроект щодо створення Вищого адміністративного суду, то щоб не получилось так, як з ВАКСом, що ми закон прийняли, Верховна Рада зробила все, що потрібно було для того, щоб ці додаткові 25 посад суддів з'явилися, а їм працювати буде немає де. Тому це дуже важливе питання. Візьміть його до уваги. І ми не можемо наступати на граблі.

По-друге, щодо... тут стоїть більш оптікаємоє, як-то кажуть, питання щодо реформування адвокатури. І я дякую тут представникам громадського суспільства, що вони в першу чергу зазначають, що вони розуміють, що необхідно забезпечити незалежність такого надважливого органу в нашій країні як адвокатура. І це питання, напевно, і до представників "Адвокат майбутнього", і до представників уряду. Ви ж уже, коли спілкувались з Єврокомісією щодо саме цього опрацювання питання, бо я на сьогоднішній день ще не чув будь-яких пропозицій, що саме.

Ми розуміємо, да, проблему, яка є, тобто в нас адвокатура не представлена в органах суддівського врядування у Вищій раді правосуддя і не представлена в органах дисциплінарних прокуратури. Але нам треба вирішити ці питання так, щоб залишилось все ж таки збереження незалежності саме ролі адвокатури взагалі як системи. Тому, чи є в цьому якесь розуміння конкретне, а не просто там реформування, і як це, і які терміни у нас на це виконання?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Павло.

Колеги народні депутати, в кого, можливо, ще є коментар, питання, щоби ми могли дати можливість відрефлексувати і пані Олі, і пані Катаріні?

Будь ласка, пані Галино. Галина Михайлюк.

МИХАЙЛЮК Г.О. Доброго дня, шановні колеги! Заступниця голови правоохоронного комітету. Я відрефлексую з приводу прокуратури і необхідних реформ, які там мають бути зроблені.

Ні для кого не секрет, що, на жаль, спілкування ексгенпрокурора з комітетом було дуже обмеженим. Він був двічі на засіданні нашого комітету за строк своєї каденції: це в той день, коли ми його призначали, і в той день, коли ми його звільняли, на жаль. Всі інші засідання комітету, на які він був запрошений, були проігноровані. Також близько 75 законопроектів, на які комітет просив надати свій висновок, рекомендації, зауваження Генерального прокурора, вони залишились без розгляду Генеральною прокуратурою.

Тому ми щиро сподіваємось, що наступний Генеральний прокурор буде більш готовий до співпраці з правоохоронним комітетом. Тому що, коли Генеральна прокуратура презентувала план законодавчих реформ і своє бачення нормативної бази, на жаль, представників правоохоронного комітету забули запросити, хоча були абсолютно всі керівники правоохоронних органів та наші міжнародні партнери.

Правоохоронний комітет у свою чергу максимально швидко готовий долучатися до будь-яких ініціатив. Ми робимо максимально все можливе, щоб наші правоохоронні органи ефективно функціонували, тому що потім ми вимагаємо в рамках парламентського контролю результатів їхньої діяльності. Пані Ольга знає, що ми завжди в межах всіх дедлайнів намагаємося прийняти законодавства вимоги, які нам і на шляху і євроінтеграції, і євроатлантичної інтеграції. Тому максимально відкриті до співпраці. Інколи не все залежить від нас. В принципі, наші міжнародні партнери, які набагато частіше мали

можливість спілкуватися з Генеральним прокурором, в принципі, про це знають. Тому ми тільки за конструктивний діалог.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Галино.

Я не знаю, як я би мала побачити підняті руки, якщо вони є в онлайні.

Я, колеги, тоді з вашого дозволу запрошую до слова пані Олю Стефанішину в такому зворотному порядку. Там були і кілька питань, які до вас безпосередньо, пані Олю, прозвучали, тому, я сподіваюся, що ви відреагуєте.

І я, можливо, хотіла б принагідно теж скористатися можливістю, спитати, чи уряд планує поновити, скажемо, той план дій на виконання звіту Європейської Комісії, який був ухвалений минулого року, які ви для себе таймлайни, часові проміжки для цього визначаєте, щоб ми могли також тоді орієнтуватися на цей публічний документ і там спільно і з парламентом, і з представниками громадянського суспільства включитися в ту роботу по спільному виконанню цього плану.

СТЕФАНІШИНА О.В. Дякую, пані Іванно.

Відповім на питання і як міністр юстиції, і як головний переговорник теж, мабуть, в певному зворотному порядку. Так, ми будемо план заходів оновлювати або затверджувати новий, ми зараз аналізуємо рекомендації звіту. Але знову ж таки це буде робочий документ, він, як і минулого разу, буде представлений, обговорений, але ми будемо орієнтуватися... для нас як для уряду як би конституцією є саме результати переговорних раундів, тому що ці рекомендації, які є в звіті, вони є знову ж таки схематичними, політичними. Ключовою є одна політична рекомендація щодо наступної траєкторії переговорного процесу, конкретні зобов'язання ми маємо в рамках раундів переговорів.

Тому, безумовно, ми будемо орієнтуватися на те, щоб Єврокомісія розглянула дорожні карти, про які я вже зазначала, у сфері верховенства права, у сфері функціонування демократичних інституцій та функціонування системи державного управління, ці дорожні карти якраз і будуть охоплювати стратегічне бачення по тих напрямках, які... їх зазначало громадянське суспільство і шановний член Комітету з правової політики, а також ті питання, які не прозвучали сьогодні за столом.

Що стосується запитання в контексті адвокатури, незалежно від того, якою зараз є архітектура адвокатського самоврядування, я вважаю, що це орган, який передбачений законом, він має функціонувати. Рада суддів не менш велика інституція або орган за чисельністю, знайшов можливість збиратися і ухвалювати рішення, так само функціонують інші органи самоврядування в системі правосуддя. Тому, звичайно, я вважаю, що це має бути функціональна структура і вона має виконувати свої функції, передбачені законом. Якщо для цього потрібно змінити особливості цього самоврядування, щоб воно було функціональне, ми маємо над цим працювати, як Мін'юст будемо напрацьовувати і зміни до законодавства. Але я так думаю, що тут має бути дійсно спільна робота з комітетом і з громадянським суспільством, але в першу чергу з державними інституціями, з комітетом, який буде голосувати за відповідні зміни до законодавства.

Особливу увагу я приділила рекомендації щодо відновлення роботи кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів. Дякуємо, ми врахуємо це в нашому внутрішньому плані перемоги, ми зараз готуємо відповідні пропозиції.

Особливо хочу звернути увагу на те, що зараз в цій дискусії я також відслідкувала певний патерн, який у нас був і в рамках всіх раундів переговорів, які ми провели. Нам не потрібні звіти Європейської комісії з рекомендацією і критикою, ми самі з цим прекрасно справляємося і чудово це демонстрували на переговорах. Іноді готуючись до переговорів, в принципі, могли автономно їх проводити без участі Європейської комісії,

самі собі давати рекомендації, критикувати і полегшувати роботу європейським інституціям. Ми намагалися, як головний переговорник намагалися управляти, керувати цим процесом, але цей патерн також, в принципі, відслідковується і в нашій з вами дискусії, що, в принципі, є відображенням певної українськості.

І насамкінець, можливо, теж важливе спостереження за результатами переговорів і сьогоднішньої дискусії, колеги. Європейська інтеграція є нашим конституційним курсом, це є основним джерелом рішень, які ми плануємо, ухвалюємо, але це не є одним єдиним джерелом формування політики. На сьогодні я бачу певну тенденцію, коли найбільший тиск щодо ухвалення або неухвалення певних змін до законодавства здійснюється саме в частині євроінтеграційних законопроектів, тому що вони є важливими, вони є пріоритетними, вони в обов'язковому порядку розглядаються парламентом, це є, скажімо так, відображенням нашої колективної політичної волі, і команди Президента, і всіх партій, представлених у парламенті. Але я хочу звернути увагу, що цими євроінтеграційними ініціативами політики не обмежуються.

Тому зараз, коли ми говоримо про політичні реформи, коли мова йде про роботу з Комітетом правоохоронним, Комітетом з питань правової політики, тут у нас же певним чином налагоджена робота. Але далі мова йде про десятки і десятки рішень, які мають бути ухвалені кожним з комітетів. У майбутньому я хочу закликати не блокувати ці рішення, а максимально сприяти їх розгляду, а найбільш проблемні питання в сфері політик відділяти від євроінтеграційного процесу.

Знову ж таки, не знаю, чи про це скаже Катаріна, але я хочу на цьому наголосити. Європейська комісія розглядає Україну виключно через призму майбутнього членства в Європейському Союзі. Це означає, що в звіти потрапляють оцінки в тих сферах, які важливі для нашого членства.

Треба враховувати, що Україна приєднується до ЄС майже більше ніж через 15 років після останньої хвилі розширення, коли перелік європейського

законодавства – це не там 10 тисяч *acquis* ЄС, а десятки тисяч *acquis* ЄС, які неможливо імплементувати навіть після того, як ти став членом Європейського Союзу. Тому рекомендації Європейської комісії відображають ті пріоритетні напрямки, без яких ми не можемо функціонувати як член ЄС. Це, безумовно, не всі директиви, не всі політики, але ключові на даний момент.

Тому дякую за можливість для цього коментаря. Сподіваюсь, ситуація проясниться.

ВОЛИНЕЦЬ М.Я. Пані Іванно, дозвольте репліку, 30 секунд.

ГОЛОВУЮЧА. 20.

ВОЛИНЕЦЬ М.Я. 20.

Пані Ольго, ви не відповіли на моє запитання – відсутності у країні соціального діалогу і реформи трудового законодавства.

Я хочу ще раз звернути увагу наших високих гостей і всіх колег, що нам спільно необхідно це буде виправляти. І дуже важливо, що в Україні в цьому році відкрито країновий Офіс Міжнародної організації праці. Це дуже велика увага до України і допомога цієї світової інституції. Я думаю, що спільно через проєкти Європейського Союзу, Міжнародної організації праці, при наших спільних зусиллях ми зможемо впоратися з цим завданням.

Дякую.

СТЕФАНІШИНА О.В. Дякую. Ми це врахуємо.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Олю.

Перед тим, як передати слово пані Катаріні, знаєте, коли ви кажете, що це таке відображення українськості, що ми себе самі критикуємо, я думаю, що це дуже добре, якщо ми вміємо подивитися в дзеркало і побачити

об'єктивну картинку, і не чекати того, що нам вкажуть на наші вади. А коли ми бачимо свої вади і їх там, пріоритизуємо роботу над ними, це нічого поганого в цьому немає. Нам не варто просто чекати, коли нам витягнуть палку і будуть палкою там вказувати на те, що ось там це є жорстка, ну, не рекомендація вже, а умова. Тому, якщо ми можемо це вирішити разом, я думаю, що це в наших спільних інтересах, щоб ми могли там пишатися спільним результатом роботи між урядом, між громадянським суспільством і парламентарями.

Ну, і передаючи...

СТЕФАНШИНА О.В. Це була не критика, я перепрошую, це була не критика, це просто як би відображення як би дискусій і переговорів.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Я хотіла би, звичайно, поділяти оптимізм пані Катаріни стосовно того, що у звіті не написано нічого про відкат в реформах. Я думаю, що це прекрасна, важлива в цьому контексті великої війни риса європейської бюрократії, яка знайшла можливість, не згадуючи про наші відкати і проблеми, які відбулися в 2022 році, да, в 2023 році, просто звернути увагу на критичні речі для демократичного врядування в Україні, не називаючи це відкатами. Але я би хотіла, щоби ми з вами, колеги, все-таки дуже чітко їх прочитали як керівництво до дії і до зміни поведінки, і не чекати того, що колись в якомусь конкретному році це може з'явитися як, ну, такий червоний чи... дзвінок для нас, який стане на той момент суттєвим для нас викликом.

Тому, пані Катаріна, ви хотіли теж відреагувати на те, що говорили наші представники громадянського суспільства, колеги парламентарі. Вам слово.

МАТЕРНОВА КАТАРІНА. Дуже дякую. Дуже цікава дискусія.

(Синхронний переклад)

Буквально кілька коментарів. Ми почули від авторів тіньового звіту, ми підтримували підготовку цього звіту на політичному рівні і фінансово, дійсно, пані віцепрем'єрміністерка фізично не була присутня, але вона брала участь у представленні звіту.

На мою думку, це дуже цінний і належним чином розроблений звіт. І мені було дуже приємно почути, що цей звіт відповідав також уявленню уряду про слабкі сторони. Тому я згодна з тим, що сказала Ольга, що для уряду не було якихось сюрпризів, несподіванок у звіті Європейської комісії. І треба сказати, що є... ми сьогодні говорили про ту главу, яка називається "Основи", це ті речі, які необов'язково є специфічним законодавством, але це основи, на які спирається питання інтеграції, з цього кластеру починаються і закінчуються перемовини про вступ до ЄС.

І я хочу особливо подякувати за ту експертизу, яку ми почули від представників громадянського суспільства. І хочу також закликати представників, експертів в інших сферах, які будуть розглядатися в майбутньому, наприклад, таких як охорона довкілля, щоб вони також ділилися своєю оцінкою ситуації. Ми з Ольгою про це не говорили, і до того ж вона була за кордоном, і це було неможливо, але колега із зміни сказала, що це було сказано кимось, у цьому випадку хтось це я. У нас була зустріч із представниками громадянського суспільства і я хочу дещо порадити як людина, яка тут живе, в Україні, яка дуже хоче, щоб Україна стала членом ЄС, як людина, яка пройшла через схожий процес 25 років тому, і в мене через це достатньо багато сивого волосся.

Процес розширення має таке сильне гравітаційне притягнення, він впливає на дуже багато моментів. І, звичайно, виникає таке бажання включити всі проблеми, які тільки є в країні, у процес європейської інтеграції. Особливо, наприклад, те, що стосується повернення військових і майбутнього ветеранів, і тому є ця спокуса – все визначити питанням європейської інтеграції. Будь ласка, спробуйте цьому опиратися, спробуйте вирішувати ці проблеми в інший спосіб.

Ми готові надавати політичну підтримку, тиснути політично, створювати відповідні програми. Але не намагайтеся все включити в процес вступу України до ЄС. Тому що чим більше ви в цей процес вкладаете, тим більше ви затягуєте його. Я знаю, що багатьом вам не дуже сподобається те, що я кажу, але така реальність. Особливо коли я дивлюся на це у порівнянні. Громадянське суспільство, плюралізм країни – це найбільший актив, який в Україні. У процесі вступу це може трішки проти вас спрацювати. Тому що оцінка України є найдетальнішим, найбільшим, це все через те, що в інших країнах немає такого рівня експертизи і здатності впливати на публічні процеси. І та деталізованість, яку Україна демонструє при підготовці таких звітів, до неї треба ставитися з певною увагою.

Одна справа – це ті речі, які складають основу. Але я закликаю вас не перевантажувати цей човен, так би мовити. Ми розуміємо, що Верховна Рада зараз надає пріоритет тим питанням, які стосуються війни, і тим питанням, які стосуються європейської інтеграції. Звичайно, є ще багато інших аспектів, якими треба займатися, стосовно яких необхідно готувати законодавство. Але я застерігаю вас від того, щоб всі-всі-всі питання вкладати у цей звіт.

Що стосується соціальних питань і Трудового кодексу, дійсно там була не така висока оцінка, дійсно є можливості покращити це питання. Але це не обов'язково станеться у перший рік, і не всі сфери рухатимуться з однаковою швидкістю у процесі європейської інтеграції. Звичайно, добре, що є певний критицизм, але має бути і баланс між тим, що критикується, що закладається у звіт і що відзначається як прогрес...

ГОЛОВУЮЧА. ... управління, яка була знищена у 2019 році, нагадаю, да, але настільки зараз привабливою, щоб усі ці неймовірні люди з громадянського суспільства з усією експертизою ринулися працювати в державну службу. Я думаю, це прекрасне буде посилення нашої інституційної спроможності. Або принаймні велика кількість цих людей.

Думаю, це хороша задача, пане Олександрє, і, напевно, ви готові взятися за її реалізацію.

КОРНІЄНКО О.С. Да, пані Іванно, да. Тільки ми зараз будемо повертатися до дискусії, яку ми вже неодноразово вели про те, що умови роботи, на жаль, на державному управлінні у нас трошки гірші, ніж у проєктах технічної допомоги. Це призводить до того, що громадянське суспільство у нас потужне, експертне і спроможне, а державна служба менш спроможна.

Але ми вже звернулися під час скринінгу до Єврокомісії офіційно, я от заявив цю позицію, що Україна потребує додаткових ресурсів саме на реформу оплати праці у сфері державної служби. Ми ще раз це відкрито абсолютно повторюємо, ми ведемо зараз розрахунки, скільки саме це, але мова йде про додаткові кілька мільярдів євро на кілька років, які допоможуть додатково до Ukraine Facility укріпити саме державну службу. Я думаю, що тут будемо шукати порозуміння з комісією.

Хотів би подякувати за вашу роботу, шановні представники громадянського суспільства. Перша моя думка така, що, на жаль, не у всіх сферах, не у всіх чаптерах, не у всіх кластерах навіть у нас таке потужне громадянське суспільство, і нам хотілось би бачити, чесно кажучи, Hidden report simple agriculture, де у нас величезні будуть проблеми в процесі по тій самій конкурентоспроможності, по закупкам. У нас там є якісь суб'єкти, але їх не настільки багато, як у сфері верховенства права, державного управління, парламентська реформа. Ну, кластеру Fundamentals пощастило явно, скажімо так. Інші, будемо вже працювати з тими матеріалами, що будуть. Залучайте, можливо, колег до цього. У нас непогана, наприклад, освітня є інфраструктура, можливо, ці Hidden report робили би не тільки ГО, а разом з інституціями освітніми, скажімо, бо у нас є там умовний кейс є, який там дає експертизу різну як ГО, але він університет. Не знаю, наскільки це можливо, це такі ідеї.

І друге, що я хотів би сказати, що дуже багато з цього порядку денного, який ви озвучуєте, він, я от погоджуюсь з пані посол, те, що не все обов'язково буде стосуватися *acquis* напяму. І це, напевно, і не треба нам, щоб все стосувалося *acquis*, бо це буде інтеграція 30 років тривати, а потім ми будемо один одного питати, діти нас будуть питати, чого ви досі не проінтегрувались.

Але давайте згадаємо, що паралельно у нас іде трек з Радою Європи дуже потужний, кілька проєктів іде таких серйозних по Good Governance, по правам людини, бенефіціари як від держави, від Верховної Ради цих проєктів. І ми там теж імплементуємо законодавство. Окремо у нас лінія стосунків не проста, але цікава з Венеційською комісією, наприклад. Якщо ми говоримо про вибори, це рекомендації Бюро з демократії і прав людини ОБСЄ. Ми теж це імплементуємо. Комісія це згадувала це навіть в репорті. Але це не буде напяму *acquis*, тому що там вибори в *acquis* не існують, але ми будемо це імплементувати.

Якщо казати про те, що пан Михайло Волинець піднімав про соціальний діалог. Це величезний пласт роботи в трикутнику. До нас приїжджали лідери, ми тут зустрічались, ми працюємо. Там теж є те, що за межами буде законодавства, взагалі там просто дії практичні. Ми сформували нашу делегацію, теж соціальний діалог, вона там працює вже на рівні Європи і так далі.

Тобто давайте ширше це сприймати, рухатись так би мовити по всім напрямкам. Верховна Рада знов-таки буде інструментарій доопрацьовувати. Ви чули вже нашу дискусію про євроінтеграційну процедуру, і ми її обов'язково завершимо там найближчим часом з позитивом для Верховної Ради, для країни.

І ті законопроекти, про які ви, зокрема, і ZMINA згадувала про 5488, і по адвокатах, і там по покращенню процедури по суддях. Це все на порядку денному, і все там у найближчі плюс-мінус timetable не буде. Звичайно, коли відкриється завдяки старанням нашої команди переговорної і, давайте не

забувати, країни Президента Польщі, давайте вірити в те, що це наша найближча сусідка, наша сестринська країна, вона обов'язково долучиться не попри всю дискусію, яка у них там своя, я думаю, що на нас це не має вплинути. І коли ми відкриємо перші кластери, тоді ми зрозуміємо вже переліки і такі ТЗ, я думаю, що ми в такому колі можемо тоді частіше зустрічатись, розуміючи вже технічне завдання по асquis, яке буде там 200, 300, не знаю, 100, як повезе, актів різного рівня, по яким треба буде імплементувати. А з іншого боку, розуміючи, що, ага, оце, що вказано в репорті про розширення, якісь речі – це дороговказ там на кілька років, а якісь речі – це ургентно, це завтра, а якісь речі давайте разом із громадянським суспільством напрацюємо карту. Тому що, можливо, Єврокомісія в цілому нам дасть якусь рекомендацію, що непогано було б на момент вступу мати щось, відкриту якусь систему, яка у нас ще не до кінця відкрита. Але ми разом маємо з суспільством і з бізнесом якраз, із роботодавцями, наприклад, якщо це... з профспілками, якщо це стосується вже робочих процесів бізнесу, це напрацьовувати. І давайте зустрічатися, може, в такому складі на постійній основі раз в квартал, наприклад, якісь робити для себе такі підкреслення, які б допомагали це все робити.

Дякую за організацію, Іванна Орестівна. Дякую, Катаріна, Ольга, а вашу участь. Колеги, всім теж вітання. Зустрінемося скоро, самі знаєте де і коли.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Олександрє. Я ціную, що ви підтримали цю ініціативу комітету, ми, власне, проговорили це на комітеті, це було спільне рішення колег стосовно того, що, можливо, якраз комітет міг би стати тим майданчиком із залученням голів підкомітетів, так як ми намагаємося, знову ж таки голів комітетів, бо саме на вас буде велика частина тої роботи по організації процесів в рамках ваших комітетів. Тому я всім вдячна за те, що знайшли час, за те, що знайшли можливість зараз приділити цьому засіданню спільну увагу.

Дозволю собі теж сказати, пане Олександрє, що все-таки якраз Fundamentals... "Основи", вони мають, напевно, найменшу кількість acquis, і в цьому якраз складність цього кластеру. Тому що багато хто з держав вирішують на національному рівні, як забезпечувати ті чи інші баланси влад, незалежність судової гілки влади, права людини і так далі. Тому у нас з вами це складне завдання, яке ми маємо спільно визначити, що це найприйнятніша форма для України, але яка повністю співпадає з базовими фундаментальними вимогами і принципами насамперед політичними, ну, і економічними копенгагенськими критеріями для країн Європейського Союзу. І це, напевно, іще додаткова складність всього цього процесу, ну, по Fundamentals і по цьому першому кластеру.

Колеги, я дуже дякую. Ми, очевидно, як комітет просто візьмемо до уваги всі ці презентації, коментарі. Пані Катаріна вже поділилася в такому роздрукованому вигляді тими таблицями, про які вона говорила. І ми попросимо, щоби нам їх передали якраз з представництва з тим, щоби ми могли вам їх так само надати. І я думаю, що це така спільна відправна точка, від якої ми можемо далі продовжувати діяти.

А ми будемо наші намагання далі комітету, просто вас поінформую, що, наприклад, на основі того, що ми почуємо від уряду по скринінгу, по тому, як пройшов скринінг, ми для себе ставимо завдання як комітет в такому якомусь концентрованому вигляді цю інформацію розповсюдити всім членам парламенту, і бути тим майданчиком, який допомагає нам тут трошки зорієнтуватися краще і там зрозуміти, які наші головні задачі на найближчий час.

Ну, і, напевно, в цьому контексті останню фразу, яку дозволю собі сказати, коли ми говоримо про те, що от там все буде в нашому timetable, я думаю, що колеги з громадянського суспільства, я думаю, що і багато колег членів комітетів різних були би раді, якби в нас трошки передбачуваніше і заздалегідь формувалися ті порядки денні без оголошень конкретних дат, коли відбудеться те чи інше засідання Верховної Ради України, але це нам

всім допомогло би працювати не в авральному режимі, а в такому системному режимі. Тим більше, що задач нам багато, пріоритетів багато, і там, де ми можемо сплануватися, там, де це не вимагає нагальності такої, як ми з вами, на жаль, змушені, там цьому ми змушені приділяти увагу, будучи у війні, а там, де ми можемо спланувати речі, які стосуються європейської інтеграції, я думаю, що ми маємо це спільно робити.

Тому ще раз усім дякую. Представникам уряду дякую, колегам народним депутатам, колегам з громадянського суспільства. Дякую нашому секретаріату за те, що зробив всю цю підготовчу роботу і долучився до цього. І пані послу, колегам з представництва, пані Олю, вам і, пане Олександрє, вам.

До зустрічі, колеги. Дякую.